

ПОНЯТТЯ ТЕРМІНОПРОСТОРУ: ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ Й ТИПОЛОГІЧНОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ (на матеріалі термінознавчої термінології)

Вікторія Іващенко

*Інститут журналістики Київського університету
імені Бориса Грінченка
кафедра видавничої справи
вул. Волинська, 10, кв. 142, 03151 Київ, Україна
тел.: 097 816 38 69
ел. пошта: vicivashchenko@ukr.net*

Обґрунтовано використання поняття термінопростору. Сформульовано його базове визначення, розкрито парадигмові аспекти концептуальної багатозначності. З-поміж основних типологічних різновидів термінопростору виписано 4 основні – системно-структурний, функціональний, когнітивний та генеративний (термінопороджувальний), у кожному з яких деталізовано визначення для термінофіксувального, системотвірного, лінгвотехнологічного, лінгвокультурологічного, лінгвоконцептологічного та когнітивно-комунікативного. Розмежовано поняття й відповідно типи просторів: простір метаодиноць галузі і простір метаодиноці, термінопростір тексту й текстопростір терміна, термінопошуковий простір і термінопростір пошукової системи. *Ключові слова:* термін, поняття, простір, термінопростір, типологічний різновид термінопростору, текстопростір.

Важливим аспектом сучасних термінознавчих досліджень є вміння описати термін відповідно до мовних рівнів його актуалізації (фонетичного, лексичного, граматичного – дериваційного, зокрема словотвірної продуктивності та епідигматичних відношень, морфологічного, синтаксичного). У такий спосіб можемо простежити за реалізацією його мовнорівневого лінгвістичного потенціалу. Проте термін має й інший потенціал – семіотичний (реалізація знакової функції терміна як мовної одиниці в кореляції з термінами-символами, термінами-

напівсимволами, цифровою номенклатурою, номенклатурою сигналів тощо), системотвірний (вибудовування ланцюгів взаємопов'язаних між собою термінів і терміносистем), текстотвірний (конструювання на базі ключових терміноодиниць фахового тексту), комунікативний (досягнення за допомогою термінів як інструментів фахової комунікації затребуваного комунікативного ефекту), генеративний (породження в того самого терміна нових смислів, текстових семантизацій, а також нових терміноодиниць), когнітивний (збереження, передавання й актуалізація за допомогою терміна професійних знань), інформаційний (передавання терміном інформації про позначуваний референт).

Реалізацію всіх можливих ресурсів, прихованої здатності, синергії терміна кваліфікуємо його *термінопростором*. Іншими словами, *термінопростір* – це простір терміна, у якому він реалізує свій потенціал: мовний як одиниця мови, лексико-семантичний, значеннєвий як лексична одиниця, номінативний як номінативна одиниця, семіотичний як мовний знак, когнітивний як одиниця когніції, комунікативний як комунікативна одиниця, системотвірний як одиниця терміносистеми, текстотвірний як мовно-мовленнєва одиниця, метамовний як метаодиниця тієї чи іншої галузі знання, логіко-поняттєвий як одиниця мовомислення тощо.

Поняттям термінопростору сьогодні послуговуються не всі мовознавці. З-поміж небагатьох, зокрема: автор пропонованої розвідки [8; 9; 5], Н. Нікуліна [16], Т. Стасюк [25], О. Серьогін [21], В. Борисов [2] та ін. Проте ґрунтовного визначення цього поняття й досі немає в наукових працях. Оминула увагу дослідників і проблема типологічної диференціації самого термінопростору, що, власне, й стане об'єктом цієї розвідки. У статті пропонуємо типологію термінопростору в кореляції до основних дослідницьких парадигм у мовознавстві, оскільки кожна парадигма – це той аспект вивчення, пізнання природи терміна, у якому науковці продукують певні знання про нього відповідно до своїх фахових компетентностей та світоглядних настанов.

З-поміж зумовлених різними парадигмами наукового знання аспектів типологічної диференціації термінопростору розрізняємо такі:

1. Системно-структурний, за якого *термінопростір* – це сукупність (множинність) термінів певної галузі знання. Це визначення продукує одна з праць В. Борисова, яка так і називається «Мовознавство як термінопростір» (2006) [2]. Серед різновидів такого простору, вирізняємо:

1.1. Термінофіксувальний. Його формує сукупність лексикографічних фіксацій того самого терміна або термінів галузі. Цей різновид

термінопростору виводимо на основі поняття «термінофіксувальні тексти» (закріплення спеціальних лексем у різних галузевих словниках – сфера фіксації термінів), яке свого часу запропонував В. Лейчик у статті «Елементи термінознавчої теорії тексту» (2002) [12 : 63–77]. У цьому сенсі розрізняємо:

а) простір метаодиноць галузі як множинність їх лексикографічних фіксацій. Напр., за підрахунками Д. Добропольської [4] та нашими уточненнями, терміни термінознавства на своїх реєстрових місцях у загальних лінгвістичних словниках та енциклопедіях українською мовою засвідчені в діапазоні фіксації від 0 % до 3 % (всього 12 термінів), у спеціальних лінгвістичних словниках – від 0 до 0,3 % (лише 1 термін); у передмові та словникових статтях інших лінгвістичних термінів – у діапазоні фіксації від 0,4 до 5,2 %, у спеціальних лінгвістичних словниках – від 0,3 до 5,3 %. Усього простір лексикографічної фіксації українських термінознавчих термінів формують 403 метаодиноці, з яких лише 13 мають статус реєстрових (статистичну вибірку зроблено за 22-ма словниками української мови). Найфіксованішою в українських лінгвістичних словниках (за відсутності словника термінів термінознавства) є метаодиноця *термін*, що, власне, й засвідчує її системотвірний потенціал (цю метаодиноцю визначено в реєстрі або передмові в 13-ти загальних лінгвістичних словниках, у 4-х спеціальних лінгвістичних словниках та в 5-ти енциклопедіях). Наступним за частотністю лексикографування є термін *термінологія* (його визначено у 8-ми словниках та 4-х енциклопедіях). Отже, термінофіксувальний простір метаодиноць термінознавства в українській мові доволі фрагментований і має чимало прогалин.

б) простір метаодиноці як множинність характеристик терміна про особливості фіксації в різних лексикографічних джерелах із огляду на його орфографію, етимологію, граматичні, лексико-семантичні, словотвірні, морфологічні та ін. характеристики.

1.2. Системотвірний термінопростір. Його формує:

а) сукупність термінів (як терміносистема певної галузі знання), зорганізованих у певних зв'язках і відношеннях навколо титульної метаодиноці галузі;

б) сукупність термінів, зорганізованих у певних зв'язках і відношеннях навколо однієї з ключових метаодиноць галузі. Яскравим прикладом першого різновиду є дослідження метапросторів системотвірних понять «лінгвістика / мовознавство» (титульного поняття

галузі) і «мова» (базового поняття для титульного поняття галузі) в дисертації Н. Ляшук «Лексична та концептуальна багатозначність лінгвістичної термінології в українській мові» (2014) [13]. Прикладом іншого різновиду системотвірного термінопростору, зокрема термінознавства, може бути системна організація його метаодиноць за гіперо-гіпонімічними, когіпонімічними й синонімічними відношеннями, що їх структурує одне з ключових понять галузі, напр. «історіографія термінознавства». Системотвірний метапростір цього поняття (його формують 22 метаодиноці) розкрито в одній із наших праць, яка так і називається «Історіографія термінознавства: метамова і структурні підрозділи» (2013) [6 : 5–20.].

2. Функціональний, за якого *термінопростір* – це множинність / сукупність термінів та їхніх семантизацій у фаховому тексті, завантаженість тексту термінами, термінологічна щільність тексту, що її можна змоделювати в певний спосіб. Ідеться про **термінопростір тексту**. Деякі дослідники у цьому сенсі використовують поняття «індивідуальні термінологічні текстопростори» [1 : 180], які формуються відповідно до авторських дослідницьких та ідіостильових інтенцій, реалізованих і на рівні стилістичного потенціалу мови, і на рівні вибору потрібної термінолексеми. Фахові тексти, що описують об'єкти й процеси відповідної спеціальної галузі, власне, і є сферою функціонування термінів, про яку в аспекті розмежування різних типів текстів згадує в одній із праць В. Лейчик [12 : 63–77]. Цю проблему в українському термінознавстві також активно вивчав Е. Скороходько, пропонуючи концепцію мережевого моделювання лексики, зокрема й термінів, їхньої інформаційної цінності в науковому тексті, що передбачає: пошук кореляції між упізнаваними й легкозрозумілими словами (з великою поширеністю) та семантично й структурно складнішими, важчими для розуміння словами / термінами (з порівняно невеликою поширеністю); вивчення неоднорідності термінологічних одиниць, що організують змістову, концептуальну й комунікативну структури тексту, моделюють його, виявляють різні текстозумовлені характеристики, ознаки, смислове навантаження, функції у текстотвірних одиницях та ін.; з'ясування співвіднесення різних семантично градуальних термінів із основоположними та вузькоспеціальними / складними поняттями відповідної галузі знання тощо [22; 23; 24].

Поняття «термінопростір тексту» корелює з поняттям «текстопростір терміна», яке можна визначити як множинність текстів функціонування

того самого терміна, тобто текстопростір функціональної актуалізації терміна. Цей текстопростір, особливо в аспекті первинної функціональної актуалізації інколи корелює з термінопороджувальним простором (див. далі), проте їх не варто ототожнювати. Напр., для рос. *терминознание* текстопростором первинної функціональної актуалізації є праця Л. Морозової, яка так і називається «Терминознание: Основы и методы» (2004) [15]. Зазначений термін у російській мові, очевидно, з'явився під впливом блг. *терминознание* (див. праці болгарських дослідників, зокрема М. Попової «Когнитивна лінгвістика и терминознание» [20]). Термінопростором первинної функціональної актуалізації для укр. *термінознавство* офіційно можна вважати текст підручника «Українське термінознавство» (1994) [17], у якому, попри зауваження І. Ковалика щодо правомірності позначати однією назвою (*термінологія*) кілька понять на зразок морфологія, фразеологія, автори вводять у постійне вживання назву *термінознавство*, що, на їхню думку, дає змогу уникнути зайвої полісемії та використовувати цей термін на позначення науки, яка займається загальнотеоретичними питаннями терміна, термінології, номенклатури. Цей термін в українській мові міг з'явитися або під впливом пол. *terminoznawstwo*, згадуваного вперше в праці Gajda S. «Rozwój polskiej terminologii górniczej» (1976) [28]), або як калька рос. *терминоведение* (див., напр., російськомовний підручник «Лингвистические аспекты терминоведения» Т. Кияка, виданий у Києві ще в 1989 р. [19] та ін. праці).

3. Когнітивний, зокрема:

3.1. Лінгвотехнологічний, за якого *термінопростір* – це:

а) множинність індивідуальних термінологічних текстопросторів у корпусі [письмових] фахових текстів («хмаринці контенту»), який є їх умовно скінченною сукупністю та репрезентативною моделлю фахової мови як фрагмент мовного простору взагалі і «може бути зафіксований у вигляді файла машинної пам'яті» [14 : 38] (визначення, що його продукує впровадження філософської категорії «скінченності / нескінченності» для опису корпусів текстів у праці О. Мордовіна «Значення скінченності мови для лінгвістичної ідеології корпусів текстів: мова як простір» [14 : 38]);

б) множинність запитів щодо пошуку в одній чи різних інформаційно-пошукових системах (ПС), термінологічних і термінознавчих базах даних, інших ресурсах того самого терміна або різних термінологічних одиниць, а також множинність результатів запитів. Таке розуміння ініціює поняття **термінопошукового простору**. Частково проблему

пошуку термінології за допомогою мережі Інтернет відбито в статті К. Dziwiałńska «Rodzina google w służbie tłumacza. Wyszukiwanie terminologii z pomocą internetu» (2007 / 2008) [29 : 51–65];

в) тезаурус системи, тобто набір спеціальних термінів для кодування понять та зв'язків між ними, що дозволяє презентувати зміст документів і запитів формалізованою інформаційною мовою. Таке розуміння ініціою поняття **термінопростору пошукової системи**. Проблемі створення наукового тезаурусу ІПС присвячено доповідь Т. Поліщук «Наукова термінологія в пошукових системах» (2018), яку виголошено на Міжнародній науковій конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація» (6–8 листопада, 2018 р., Київ) [19].

Прикладом одного з фрагментів термінопошукового простору може бути, зокрема, сукупність запитів за ключовими словами пол. *terminoznawstwo*, пол. *terminologia*, укр. *термінознавство*, укр. *термінологія*, рос. *терминоведение* [SSKJS] та результатів за цими запитами в бібліографічній базі даних зі слов'янського мовознавства iSybislaw [iSBS], що засвідчує таке: у пошуковій системі iSybislaw натрапляємо на два значення пол. *terminologia* – «zbiór terminów» і «dyscyplina»; обидва терміни рос. *терминологія* і *терминоведение* на позначення дисципліни є рівноправними; укр. *термінознавство* в значенні «дисципліна» домінує й зовсім не орієнтоване на укр. *термінологія*. Пол. *terminoznawstwo*, укр. *термінознавство* (за відсутності укр. *термінологія* 2 і його семантизатора «дисципліна»), рос. *терминоведение* (разом із рос. *терминологія* 2 за відсутності семантизатора «дисципліна») індексовані як варіанти ключового слова пол. *terminologia* 2 («dyscyplina»), що його визначено як термін-дескриптор. Широке розуміння варіантності (наявність того самого значення термінів за множинності засобів їхнього мовного вираження) дещо нівелює розрізнення термінологічної синонімії та варіантності. За такого подання термінів у пошуковій системі iSybislaw унеможливується вузьке розуміння варіантності як наявності тотожності значення терміна за часткової його (як того самого мовного знака) модифікації, що не порушує тотожності знака самому собі (терміноелементи пол. *-logia*, *-znawstwo*, рос. *-логия*, *-ведение*, укр. *-знавство* у своїй сукупності певною мірою порушують тотожність знака й тотожність граматичної функції). Очевидно, задля індексування терміна *термінологія* 2 (із семантизатором «дисципліна») в системі iSybislaw до неї потрібно внести ще нові праці з українського термінознавства.

3.2. Лінгвокультурологічний, за якого *термінопростір* безпосередньо ототожнюють із картиною світу (пор., напр., у фрагменті тексту: «широкоформатні узагальнені відомості про транспортну картину світу носіїв української мови (транспортний термінопростір)» [16 : 204]) або осмислюють за посередництва ланцюга понять «терміносистема» – «професійна картина світу» – «просторовий образ» (пор.: «кожна окрема терміносистема репрезентує „професійну картину світу”, тобто просторовий образ складників професійної сфери в єдності їхніх зв’язків та відношень» [3 : 22]).

3.3. Лінгвоконцептологічний, за якого *термінопростір* ідентифікують:

а) із метапростором наукової концептосфери, що його формує термінологічна репрезентація не лише наукового поняття, усвідомленого як концепту (мікрофрагмент простору), а й сфери його функціонування, усвідомленої як наукової концептосфери (макрофрагмент простору = множинність концептів). Фрагменти такого лінгвоконцептологічного розуміння термінопростору розкрито в нашій монографії «Концептуальна репрезентація фрагментів знання в науково-мистецькій картині світу» (2006) [8], а фрагмент опису термінопростору саме на матеріалі понять термінографії як одного з підрозділів прикладного термінознавства запропоновано в статті «Концептуарія основних понять термінографії» (2002) [7];

б) із сукупністю терміносфер: «Специфіка мовної організації терміносфери (сукупності вербалізованих терміноконцептів) пов’язана зі специфікою мовно-ментальних блоків термінопростору, який охоплює всю фахову діяльність у певних галузях. Отже, оперування цими метатермінами (*терміносфера – термінопростір*) здійснюється за аналогією до оперування поняттями *концепт – концептосфера, науковий / професійний / спеціальний концепт – наукова / професійна / спеціальна концептосфера* з урахуванням ступеню ментальномовної репрезентації фрагменту знання: від вербального вираження / знакового / символічного (терміносфера як сукупність термінів) до концептуального втілення (концептосфера як сукупність концептів)» [24 : 110–118]. Опосередковано термінопростір у лінгвоконцептологічному аспекті можна визначити також через поняття інформаційного простору як «незамкненої сукупності терміносфер [термінологій] різних фахових галузей, яка характеризується протяжністю, охоплюваністю великої кількості терміноконцептів» [20].

3.4. Когнітивно-комунікативний, за якого *термінопростір* мислиться опосередковано через ланцюг понять «терміни» = «ядро мов професійної комунікації – «семіотичний простір» – «простір професійної діяльності», де «мови професійної комунікації» = «когнітивно-комунікативні простори»: «Специфіка термінів як номінативних знаків полягає в тому, що їх створено для позначення предметів, явищ, відношень, комунікативно й когнітивно значущих лише в особливому семіотичному просторі – просторі тієї чи іншої професійної діяльності», який обслуговують спеціальні мови – «мови професійної комунікації», що їх О. Голованова називає «особливими когнітивно-комунікативними просторами», організація кожного з яких «базується на комплексі значущих концептів, категорій і субкатегорій». Оскільки терміни, на думку дослідниці, «формують ядро мов професійної комунікації, саме вони є головним засобом концептуальної орієнтації в когнітивно-комунікативному просторі, задають напрям мисленнєвої діяльності фахівців, слугують водночас орієнтиром мислення й діяльності» [3 : 22].

4. Генеративний, за якого *термінопростір* – це множинність генеративних трансформацій терміна, спричинених дослідницькою інтуїцією та креативним мисленням окремих фахівців певної галузі знання. Ідеться про «сукупність породжених, породжуваних і таких, що можуть бути породжені, мовних сегментів» [14 : 38]. Генеративний термінопростір можна також назвати **термінопороджувальним простором**, у якому з'являються нові терміни термінознавства. Поняття «термінопороджувальний простір» виводимо, спираючись на один із різновидів текстів, за класифікацією В. Лейчика [12 : 63–77], – термінопороджувальні тексти, що продукують терміни та інші спеціальні одиниці (це тексти, в яких викладено теорії, описано спеціальні галузі знань).

Напр., таким простором для рос. *терминоведение* є виступ російського лексиколога В. Петушкова в 1967 р. на Другій всесоюзній термінологічній нараді. Пізніше термін був закріплений на позначення нової наукової дисципліни, що формувалася на той час, у його ж статті «Лингвистика и терминоведение» (1972) [18 : 102–116]. Згадка про цей факт є в працях С. Шелова, В. Лейчика [26 : 9] та Янь Ланьлань [27 : 17]. Підґрунтям для активного впровадження рос. *терминоведение* стала публікація в 1969 р. статті «Место терминологии в системе современных наук» у збірнику «Научно-техническая информация», у якій уперше, як зазначає В. Лейчик, рос. *терминология* засвідчене на позначення і сукупності термінів, і науки про них [11].

Термінопроджувальним простором для пол. *terminoznawstwo*, на нашу думку, можна вважати працю S. Gajda «Rozwój polskiej terminologii górnictwej» (1976) [28], у якій поряд із терміном пол. *terminologia* автор в аспекті вивчення елементів теорії терміна послуговується назвою пол. *terminoznawstwo* на позначення теоретичних узагальнень, що відображено в поданні цих одиниць як синонімічних – *terminologia* (*terminoznawstwo*).

Термінопороджувальним простором для укр. *історіографія термінознавства* можна назвати одну з наших праць, зокрема «Історіографія термінознавства: метамова і структурні підрозділи» [6: 5–20], в якій констатовано факт невикористання в українському мовознавстві цього терміна, натомість спорадичне вживання метаодиноци *історія термінознавства* (*термінології*), *історія терміна*, *історичне термінознавство* (останній набув статусу офіційного на позначення вже сформованого в українському термінознавстві підрозділу). У статті наголошено на необхідності не лише запровадити до наукового обігу термін *історіографія термінознавства*, а й розробити його, оскільки на часі виформовування історіографії термінознавства в окремий дослідницький підрозділ як дещо ширшої дисципліни, ніж історія термінознавства.

Від типологічних різновидів термінопросторів у власне парадигмовому аспекті відмежуємо **комбіновані термінопростори**, у яких накладаються фрагменти різних просторів. Прикладом одного з таких, що відбиває тісну взаємодію системно-структурного, функціонального й генеративного термінопросторів, є термінофіксувальний простір тезаурусного подання родо-видових відношень поняття «терминоведение» в «Историческом систематизированном словаре терминов терминоведения» (2000) С. Гриньова [ГИСС]. Ці відношення репрезентовано в одній тематично структурованій словниковій статті «ТЕРМИНОВЕДЕНИЕ» [Петуш-67], у якій у квадратних дужках біля кожного терміна є покликання на праці, де його вперше було використано: рос. *терминология* [в одному зі значень (3)] [Л-31], *теория терминологии* [ВВВ-59], *терминологическая теория* [Кл-69], *терминологическая наука* [Г-Р-70], *наука о терминах* [Г-Р-70], *теоретическая терминология* [Фотиев-70], *теория упорядочения* [Самб-85] [ГИСС]. У цьому словнику за 4-ма рівня ієрархії поняття «терминоведение», кожен із яких репрезентують терміни-гіпоніми, представлено максимально розгорнуту фіксацію рос. *терминоведение*,

а разом із ним і фіксацію рос. *терминология* на позначення самостійної наукової дисципліни. Виведення в окрему словникову статтю рос. *терминоведение* засвідчує його домінуванням в російськомовному лексикографічному термінопросторі на позначення наукової дисципліни над лексично багатозначним рос. *терминология*.

Фрагменти системно-структурного, функціонального й генеративного термінопросторів накладаються також у термінофіксувальному просторі словника «*Języki specjalistyczne. Słownik terminologii przedmiotowej*» (pod red. J. Lukszyzna, 2005) [JS], в якому пол. *terminoznawstwo* подано не в окремій словниковій статті, а в статтях «TERMINOLOGIA» (як абсолютний синонім до пол. *terminologia*) та «SZKOŁA TERMINOLOGICZNA» (як гіперонім до пол. *szkoła terminologiczna*), що засвідчує спорадичність уживання аналізованого терміна серед польських науковців. У словникових статтях «TERMINOLOGIA KOGNITYWNA», «TERMINOLOGIA LINGWISTYCZNA», «TERMINOLOGIA STOSOWANA» натрапляємо також на гіпонімічні терміносполучення першого рівня ієрархічної градації термінопоняття «*terminologia = terminoznawstwo*», що є виявом логічної операції його поділу, зокрема: пол. *terminoznawstwo kognitywne* як синонім до *terminologia kognitywna*; пол. *terminoznawstwo lingwistyczne* як синонім до *terminologia lingwistyczna*; пол. *terminoznawstwo parametryczne* (без указівки на відношення синонімії); пол. *terminoznawstwo stosowane* як синонім до *terminologia stosowana*. У цій лексикографічній праці віднаходимо й гіпонімічні терміносполучення пол. *terminoznawstwo kognitywne ogólne* і *terminoznawstwo kognitywne szczegółowe*, що перебувають на другому рівні ієрархічної градації термінопоняття «*terminoznawstwo*» і є виявом логічної операції поділу термінопоняття «*terminoznawstwo kognitywne*». Прокоментовані словникові статті містять ще й фрагменти термінопошукового простору (у кінці кожної з них зазначено праці, які стали підґрунтям для їх написання, напр., для статті «TERMINOLOGIA»: [Artanz&Picht 1995; Danilenko 1972; Felber 1984; Gajda 1990; Gerd 1996; Grinev 1993, 1998; Grucza 1991b, 1994; ISO/TO 37/SC 1, 1997; ISO/TO 37/SC 1, 1999; Jurkowski 1991; Lejczyk&Biesiekirska 1998; Lotte 1961; Lukszyn&Zmarzer 2001; Mazur 1961; Nowicki 1986; Reformatskij 1986; Rondeau 1984; Stoberski 1991, 1992; Superanskaja et al. 1989; Wüster 1979]), а також системно-структурного термінопростору у форматі реперзентації лексико-семантичних відношень між зафіксованими в словнику метаодинацями. Аналізований словник на

позначення «*dyscyplina naukowa, której obiektem są terminy należące do różnych dziedzin wiedzy człowieka*» засвідчує активніше оперування пол. *terminologia*, ніж *terminoznawstwo*.

Отже, поняття термінопростору аспектуально багатозначне, що дає підстави говорити про різні його фрагменти, які в межах однієї статті важко детально проаналізувати та ще й на конкретних прикладах. З-поміж зумовлених парадигмами лінгвістичного знання аспектів типологічної диференціації термінопростору розрізняємо 4 основні – системно-структурний, функціональний, когнітивний та генеративний. Майже кожен термінопростір має свої різновиди: 1) системно-структурний – термінофіксувальний (простір метаодиноць галузі, простір метаодиноці) та системотвірний; 2) функціональний – термінопростір тексту й текстопростір терміна; 3) когнітивний – лінгвотехнологічний (термінопошуковий і термінопростір пошукової системи), лінгвокультурологічний, лінгвоконцептологічний, когнітивно-комунікативний; 4) генеративний, або термінопороджувальний.

Перспективою подальших пошуків є детальний опис кожного типологічного різновиду термінопростору з розгорнутим поданням фрагментів конкретних прикладів їхньої актуалізації.

Список використаної літератури

1. Борисов В. А. Іномовні термінолексеми в сучасному українському мовознавчому дискурсі. *Лінгвістичні дослідження*. 2012. Вип. 33. С. 178–182.
2. Борисов В. А. Мовознавство як термінопростір. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2006. № 22–23 (98–99). С. 41–42.
3. Голованова Е. И. Лингвистическая интерпретация термина: когнитивно-коммуникативный подход. *Известия Уральского государственного университета*. 2004. № 33. С. 18–25.
4. Добропольська Д. О. Термінознавча термінологія в українській лінгвістичній лексикографії: параметрична репрезентація : наук. реф. / наук. кер. В. Л. Іващенко; Ін-т української мови НАНУ. 2016. С. 20.
5. Іващенко В. Л. Термінопростір міжмовних лексичних відповідників в лінгвістичних словниках і текстах славістичної проблематики та інформаційно-пошуковій системі iSybislaw. *iReteslaw – online repository of texts in the field of Slavic studies*. 2015. URL: <http://ireteslaw.ispan.waw.pl/handle/123456789/287> (дата звернення: 08.02.2019).
6. Іващенко В. Л. Історіографія термінознавства: метамова і структурні підрозділи. *Термінологічний вісник*. 2013. Вип. 2 (1). С. 5–20.
7. Іващенко В. Л. Концептуарія основних понять термінографії. *Слово и словарь: Vocabulum et Vocabularium*. Гродно, 2002. С. 141–147.

8. Іващенко В. Л. Концептуальна репрезентація фрагментів знання в науково-мистецькій картині світу (на матеріалі української мистецтвознавчої термінології) : монографія. К. : Вид. дім Д. Бураго, 2006. 328 с.
9. Іващенко В. Л. Явище енантіосемії в українській термінології. *Мовознавство*. 2011. № 5. С. 30–41.
10. Кияк Т. Р. Лингвистические аспекты терминоведения : учеб. пос, К. : УМК ВО, 1989. 312 с.
11. Лейчик В. М. Предмет, методы и структура терминоведения : автореф. дисс. ... д-ра. филол. наук. М., 1989. 47 с.
12. Лейчик В. М. Элементы терминоведческой теории текста. Стереотипность и творчество в тексте / отв. ред. М. П. Котурова. Пермь, 2002. С. 63–77.
13. Ляшук Н. А. Лексична та концептуальна багатозначність лінгвістичної термінології в українській мові : дис. ... канд. філол. наук. К., 2014. 235 с.
14. Мордовин А. Ю. Значение конечности языка для лингвистической идеологии корпусов текстов: язык как пространство. *Вестник Бурятского государственного университета*. 2012. № 10. С. 38–42.
15. Морозова Л. А. Терминознание: основы и методы / Моск. пед. гос. ун-т. М. : Прометей, 2004. 143 с.
16. Нікуліна Н. Архітектоніка транспортної термінологічної мегасистеми в українській мові. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2008. № 620. С. 204–207.
17. Панько Т. І., Кочан І. М., Мацюк Г. П. Українське мовознавство : підруч. для студ. гум. спец. вузів. Львів : Світ, 1994. 216 с.
18. Петушков В. П. Лингвистика и терминоведение. *Терминология и норма*. М., 1972. С. 102–116.
19. Поліщук Т. В. Наукова термінологія в пошукових системах. *Тези доповідей на Міжнародній науковій конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація»* (6–8 листопада, 2018 р., Київ). URL: <http://conference.nbu.gov.ua/report/view/id/214> (дата звернення: 05.02.2019).
20. Попова М. Когнитивна лінгвістика і термінознавство. *SUB: Научно издание на Съюза на учениете в България*. С. 73–78. URL: <http://www.tksi.org/SUB/papers/2-2/2-2-9.pdf> (дата звернення: 15.01.2019).
21. Серёгин А. В. Информационное пространство как феномен культуры : дис. ... канд. культурологи. М., 2000. 135 с.
22. Скороходько Е. Ф. Сіткове моделювання лексики лінгвістична інтерпретація параметрів семантичної складності. *Мовознавство*. 1995. № 6. С. 19–28.
23. Скороходько Е. Ф. Информационная ценность термина в научном тексте (индикативные и информативные маркеры). *Научно-техническая информация*. Серия 2 (7). 1998. С. 13–22.
24. Скороходько Е. Ф. Термін у науковому тексті (до створення терміноцентричної теорії наукового дискурсу) : монографія. К. : ТОВ, 2006. 99 с.
25. Стасюк Т. Семантична спеціалізація концептів терміносфери новітніх технологій. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2014. Вип. 28. С. 110–118.
26. Шелов С. Д., Лейчик В. М. Терминологическая норма в освещении российских

лингвистов в период 70–80-х годов XX века. *Термінологічний вісник*. 2011. № 1. С. 7–18.

27. Янь Ланьлань. Терминология живописи в русском языке: структурный и функциональный аспекты : дисс. ... канд. филол. наук. М., 2014. 334 с.
28. Gajda S. Rozwój polskiej terminologii górniczej. Opole, 1976. 157 s.
29. Dziewańska K. Rodzina google w służbie tłumacza. Wyszukiwanie terminologii z pomocą internetu. *Rocznik przekładoznawczy. Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu*. 2007 / 2008. № 3 / 4. S. 51–65.

Список скорочень

- ГИСС – Гринев С. В. Исторический систематизированный словарь терминов терминоведения : учеб. пос. М. : МПУ, 2000. 144 с.
- iSBS – Bibliograficzna baza danych światowego językoznawstwa slawistycznego. URL: <http://www.isybislaw.ispan.waw.pl/> (дата звернення: 11.02.2019).
- JS – Języki specjalistyczne. Słownik terminologii przedmiotowej / pod red. J. Lukszyna. Warszawa, 2005. 216 s.
- SSKJS – Rudnik-Karwatowa Z., Karpińska H. Słownik słów kluczowych językoznawstwa slawistycznego. Warszawa, 2006. URL: http://ispan.waw.pl/cnis/slownik_slow_kluczowych.htm (дата звернення: 11.02.2019).

CONCEPT OF TERMINOLOGICAL SPACE: PROBLEM OF DETERMINATION AND TYPOLOGICAL DIFFERENTIATION (ON THE MATERIAL OF TERMINOLOGY METALANGUAGE)

Victoria Ivashchenko

The paper grounds the use of the concept of the term space. Its basic definition is formulated, paradigm aspects of conceptual ambiguity are revealed. Among the main types of typological varieties of the terminosphere there are 4 basic - system-structural, functional, cognitive and generative (term-generative), within each the definitions are detailed for terminology, system-oriented, lingotechnological, linguocultural, linguistic, conceptual and cognitive-communicative. The concepts and, respectively, types of spaces are distinguished: the space of the metadmins of the industry and the space of a separate metadata unit, the terminology of the text and the text space of the term, the terminological search space and the terminology of the search system. *Keywords*: term, concept, space, term space, typological type of term space, text space.